

Een jaar vol chagrijn

Zeker is, dat de conjunctuur nu in mineur is. Onze-ker is, wanneer en in welk tempo de conjunctuur zich zal herstellen. In september voorspelde het Centraal Planbureau, dat de economische groei in de tweede helft van volgend jaar weer zal oplopen tot 3%. De Miljoenennota rekende voor de jaren daarna met een economische groei van eveneens 3%. De laatste maanden is het conjunctuurverloop internationaal en nationaal tegengevallen. In deze donkere dagen overheerst de twijfel, of het conjunctuurherstel wel zo snel en met zo veel kracht zal komen, als eerder was aangenomen.

Voor het Rijk hoeft een bescheiden conjuncturele tegenvaller niet direct tot acute problemen voor het financieringstekort te leiden, omdat de raming van de belastingontvangsten in de Miljoenennota aan de voorzichtige kant was. Voor het aanvaarden van overschrijdingen bij de uitgaven is echter geen ruimte, mede gelet op de olievlakwerking ook naar volgende jaren. Dat betekent onder meer, dat voor de gezondheidszorg, voor de salarissen van ambtenaren en trendvolgers, en voor de sociale uitkeringen geen hogere bedragen kunnen worden aanvaard. Deze 'dossiers' zullen de komende maanden veel chagrijn meebrengen. De stijging van de cao-lonen in marktsector. Circa 4% bedragen, ter wijlen voor de inkomensontwikkeling in de collectieve sector slechts 3% beschikbaar is. Daarbovenop komen nog extra zurigheden in verband met (vooral nog mistige) maatregelen inzake het ziekteverzuim en de efficiency in de collectieve sector. Voor de trendvolgers voegt zich daarbij de aanslag op de vermenigvuldiging van de pensioenfonds. De parlementaire behandeling van de nog in te dienen voorstellen voor de WAO zal de feestvreugde niet verhogen. Tot chagrijnigheid zal in het komende jaar ook de stijging van de werkloosheid stemmen, des te meer omdat die mede is te wijten aan de verzware van de collectieve lasten door het kabinet.

De stemming zal niet alleen door conjuncturele factoren maar ook door structurele trends worden gedrukt. We zullen met het oog op de Europese Monetair Unie een convergentiepad moeten uitzetten, dat niet louter over rozen gaat. Dit klemt te meer indien na medio 1992 de gemiddelde economische groei zou achterblijven bij de veronderstelde 3%.

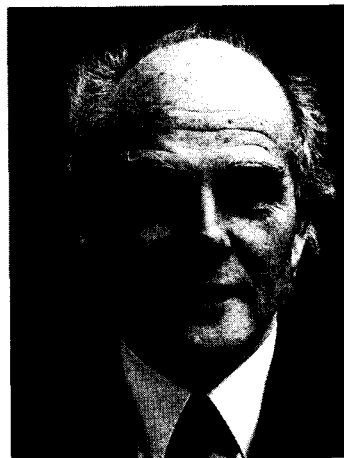
Voor de lange termijn heeft het Ministerie van Sociale Zaken – bij wijze van extrapolatie – berekend, dat de verhouding tussen inactieven en actieven tot onhoudbare hoogte zal oplopen door de verandering van de leeftijdsopbouw van de bevolking. De langetermijnstudie die het Centraal Planbureau in het voorjaar zal publiceren, zal aangeven dat dit doemscenario te vermijden is, maar daarvoor zijn dan wel impopulaire beleidsmaatregelen nodig.

Afgaande op de recente discussies in de Tweede Kamer over de begroting van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid – tegenwoordig het belangrijkste begrotingshoofdstuk – denken de coalitiepartners niet gelijk over de aanpak die nodig is

om de deelneming aan het arbeidsproces te vergroten. De grootste fractie zal zich niet graag kwetsbaar maken voor verwijten omtrent te zachte heelmesters en ook om andere redenen een daadkrachtige koers willen uitzetten. Bevriezing van het minimumloon en matiging van de sociale uitkeringen in de jaren 1993 en 1994 zijn daarvan sprekende voorbeelden. De kleinere coalitiepartner heeft in de afgelopen zomer al enkele moeilijke beleidswendingen gemaakt. Bij de begrotingsbehandeling van Sociale Zaken bleek bij die fractie niet veel animo te bestaan om op dat pad verder te gaan.

Ook op andere terreinen dan die van de sociale zekerheid en de werkgelegenheid valt het moeilijk werkelijk vruchtbare stelselherzieningen tot stand te brengen. De gezondheidszorg is daarvan niet het enige voorbeeld. Het effect van het 'tweesnijdende zwaard' van de terug te sluiten milieubelasting in de strijd tegen milieuvuiling en werkloosheid kan, bij nadere beschouwing minder spectaculair blijken dan de jongste Miljoenennota suggereerde.

In het komend jaar zal worden beslist of het kabinet zijn rit kan volmaken tot het voorjaar 1994. Het kabinet staat voor de taak in het komend jaar de diverse uitgavencategorieën strikt in de hand te houden; tevens zal een financieel solide en werkgelegenheidsbevorderende begroting voor 1993/1994 tot stand moeten komen. Daarenboven zullen concrete, structurele beleidslijnen met het oog op de demografische ontwikkeling, de arbeidsparticipatie, de Europese integratie en milieuverbetering moeten worden geformuleerd. Of dat in voldoende mate zal lukken, is onzeker. Straks is het oordeel aan de kiezer; in 1994 of eerder. Afgaande op de huidige opiniepeilingen kan door de verkiezingsuitslag eventueel ook de politieke bestuurbaarheid van ons land worden verminderd.

F.W. Rutten

F. Rutten